

הישיבה המאתיים תשעים וארבע (רצד)

ביום י"ג בכסלו התשס"ז (4 בדצמבר 2006) בשעה 16:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים ארי אבנר, עוזי אורנן, משה אזר, שולמית אליצור, יהושע בלאו, יעקב בן-טולילה, משה בר-אשר, אפרים חזן, אברהם טל, דוד טלשיר, יוסף יהלום, קציעה כ"ץ, שלמה נאה, אמציה פורת, שמא יהודה פרידמן, מנחם צבי קדרי, מנחם קיסטר, שמעון שרביט; החברים-היועצים סיריל אסלנוב, יוחנן ברויאר, חיים כהן, מרדכי כסלו, יוסף עופר, שמואל פסברג, אורה שורצולד; ממלאת מקום המנכ"ל טלי בן-יהודה; המזכירה המדעית רונית גדיש; עובדי המזכירות המדעית אורלי אלבק, קרן דובנוב, מלכה זמלי, צביה זמירי, דורון יעקב, רחל סליג; אורח: יו"ר הוועדה למונחי טכנולוגיית המידע אמנון שפירא.

סדר היום: א. הודעות

- ב. מינוח: מונחי טכנולוגיית המידע – פרק 12 (רוויזיה) ופרק 29
- ג. מילים בשימוש כללי
- ד. דקדוק: התעתיק מלועזית לעברית – העיצורים x, θ (דיון חוזר)

א. הודעות

מ' בר-אשר: אני שמח לפתוח את ישיבת המליאה בבשורה על תוספת של מיליון שקלים לתקציב האקדמיה. ראש הממשלה אהוד אולמרט עמד בהבטחתו, והיום או מחר תאשר ועדת הכספים של הכנסת את העברת הכסף. כתבתי לו מכתב וביקשתי ממנו שיכניס כמוסכם את התוספת לבסיס התקציב של האקדמיה כדי שלא נהיה תלויים מדי שנה בשרירות לבם של פקידים. כידוע רשמית ראש הממשלה הוא שר המדע, התרבות והספורט, ולכן הוא היום הכתובת היחידה לבקשותינו.

בזכות התוספת התחלנו בקליטת עובדים חדשים לאקדמיה. מרביתם מיועדים למילון ההיסטורי. לפי שעה הם יעבדו בהיקף של חצי משרה, ואני מקווה שבהמשך יועסקו במשרה מלאה. גם משכורותיהם של חלק מהעובדים צפויות להתעדכן.

מצד שני ככל הנראה תסתיים בקרוב הפעילות במכון מזי"א מכיוון שמשפחת איזקסון חזרה בה מהתחייבותה לתת למעלה ממאה אלף שקלים בשנה להפעלת המקום. לבסוף אומר שהאד' טל כתב לי מכתב תגובה על מאמר הביקורת שפרסם בחודש

שעבר האד' יהלום בעיתון "הארץ" נגד החלטות האקדמיה בתעתיק מערבית לעברית. מכתב התגובה יועבר לאד' יהלום, ובכך ייושרו ההדורים. [הערת העורך: נוסח המכתב מצורף כנספח בסוף הישיבה.]

ב. מינוח: מונחי טכנולוגיית המידע – פרק 12 (רוויזיה) ופרק 29

ההקדמה לרשימת המונחים (מתוך ההודעה למליאה)

הוועדה למונחי טכנולוגיית המידע פועלת במכון התקנים ומטעמו ובשיתוף האקדמיה ללשון העברית. יושב ראש הוועדה הוא אמנון שפירא. מטעם האקדמיה חברות בוועדה חברת האקדמיה אורה שורצולד ועובדת האקדמיה מלכה זמלי; חבר מכותב: שרגא אירמאי (ז"ל).

מ' בר-אשר: מפרות עבודתה של הוועדה למונחי טכנולוגיית המידע אנו מתבקשים לאשר את הרוויזיה לפרק 12, שעניינו מצעי נתונים, החסן וציוד היקפי והוא כולל למעלה מחמש מאות מונחים, ואת פרק 29, שעניינו זיהוי קול וכולל למעלה ממאה מונחים.

א' טל: מדוע כלולים בפרק 12 מונחים "היסטוריים", כלומר מונחים המשקפים טכנולוגיה שכבר אינה משמשת, כמו המושג ניקוב?

א' שפירא: חלקו הראשון של פרק 12 אושר במליאה עוד בשנות התשעים, כך שלמעשה רק חלק ממונחי הפרק המוגש היום חדשים ודרוש להם אישור המליאה. בגרסה של שנות התשעים אושרו גם מונחים נושנים שאבד עליהם הכלח – לצורך התיעוד ההיסטורי של התפתחות מדע המחשב.

מ' בר-אשר: כך יוכנו זיכרונות האקדמיה מראשית ימי האקדמיה המתארים את העבודה במילון ההיסטורי.

ד' טלשיר: באותו פרק המילה מודם (modem) מנוקדת מודם. האם לא כדאי לנקדה בסגול שהרי הטעמתה בפי כול מלעיל?

מ' בר-אשר: נכון, ההערה במקום.

י' עופר: data module (מונח 305) הוא מודול נתונים. אבל בהמשך הישיבה אנחנו עתידים לדון בחלופה עברית למודול במסגרת הדיון במילים בשימוש כללי.

מ' בר-אשר: אם תאושר חלופה עברית למודול, היא תוכל לבוא לצד המילה הלועזית. כך כבר קרה לא אחת במינוח המקצועי.

אם אין הערות נוספות, נצביע על אישור שני הפרקים.

הצבעה

בעד אישור הרוויזיה לפרק 12 ואישור פרק 29 למונחי טכנולוגיית המידע – פה אחד.

אשרה הרוויזיה לפרק 12 (מצעי נתונים, החסן וציוד היקפי) ואושר פרק 29 (זיהוי קול) למונחי טכנולוגיית המידע.

(הערת העורך: בעקבות ההחלטה בהמשך הישיבה שמודול הוא פְּרָקָן, data module הוא פְּרָקָן נתונים, מודול נתונים.)

מ' בר-אשר: כתמיד אני מודה לאד' שפירא, יושב ראש הוועדה, ולוועדה כולה על עבודתם הנמרצת והיסודית.

ג. מילים בשימוש כללי

הודעת הוועדה למילים בשימוש כללי

1. הַדְתָּה
2. פְּרָקָן/רְכִיבָן – מודול
פְּרָקָנִי/רְכִיבָנִי – מודולרי
3. (תְּכַשִּיר) אֶל־רִיחַ – דאודורנט
4. עֶקֶר הַבַּיִת (צורת זכר לעקרת הבית)

רקע

1. הַדְתָּה

המילה הדתה החלה לשמש בהוראת 'הפיכה לדתי', ההפך מחילון. נראה כי השימוש בה (עדיין) אינו נרחב. בדיון עלתה השאלה אם יש צורך במונח הזה. נמצאו כמה מופעים של המילה בחיפוש במרשתת, לדוגמה:

– "אם באירופה ההתעוררות הלאומית [...] הייתה מלווה בפרויקט של חילון, במזרח הופעל מנגנון הפוך: של הדתה. על מנת 'להחזיר' את יהודי ארצות ערב להיסטוריה נזקקו שליחי התנועה הלאומית (שהיו חילונים לכאורה) לגלות אצלם תשוקה דתית ולהגדירם כדתיים ואף כמשיחיים" (יהודה שנהב, הגלימה, הכלוב וערפל הקדושה: השליחות הציונית במזרח כפרקטיקה גבולית בין 'לאומיות חילונית' ו'תשוקה דתית').

– "תהליכי הדתה בקרב אתיופים בישראל".

חברי הוועדה סברו שהמונח מתקבל על הדעת. לאחר התלבטות הוחלט שאף כי המילה מהלכת, רצוי שהאקדמיה תיתן לה גושפנקה (בדומה למונח הַפְּצָה שאושר בעבר).

2. מודול, מודולרי (modular, module)

המונח מודול (מלטינית: modulus - 'מידה קטנה') משמש בכמה וכמה תחומים, וממנו שם התואר מודולרי. במונחי האקדמיה מודול מופיע במילוני טכנולוגיית המידע, הפיזיקה, המתמטיקה, חוזק החומרים, המיקרו־אלקטרוניקה ועוד - ואין לו חלופה עברית.

ברוב שימושי המונח הכוונה ליחידה עצמאית שאפשר לשלבה או להפעילה במערכת שלמה, רחבה יותר.

על פי מילון רב־מילים, שם התואר מודולרי מציין דבר המורכב מיחידות נפרדות ועצמאיות המצטרפות זו לזו ויוצרות מבנים גדולים יותר. וכן הוא משמש לציון דבר שאפשר לבצעו בשלבים שכל אחד מהם עומד לעצמו. כך למשל בתחום האלקטרוניקה והחשמל המילה מציינת יחידת תפקוד עצמאית בתוך מערכת; במחשבים מדובר בחלק של תכנית גדולה שיכול להיות תכנית עצמאית; ובתחום החינוך מדובר ביחידת לימוד המצטרפת ליחידות לימוד אחרות ליצירת קורס שלם.

במתמטיקה ובפיזיקה יש למונח משמעויות ספציפיות, ולכן מה שייקבע לא יחול על תחומים אלו.

הצעות הוועדה משקפות את הרעיון של חלק משלם: פְּרָקוֹ/רְכִיבָן (מודול); פְּרָקְנִי/רְכִיבָנִי (מודולרי).

3. (תְּכָשִׁיר) אֶלְדֵּירִיחַ - דָּאוֹדוֹרֵנט

הוועדה למילים בשימוש כללי חוזרת ומבקשת מן המליאה לאשר את הצעתה לקבוע תחליף למילה הלועזית דאודורנט. ההצעה הובאה למליאה רעט (ט"ז) בכסלו התשס"ה, 29 בנובמבר 2004) עם קבוצה של מילים בתחום הקוסמטיקה וטיפוח הגוף (ראו זיכרונות האקדמיה נ-נג, עמ' 203-208).

הוועדה סבורה שהמילה דאודורנט שייכת לקטגוריה של מילים "שוברות שיניים", וראויה גם ראויה להחלפה במונח עברי. הצעת הוועדה היא תרגום פשוט, מדויק ונוח של המונח הלועזי.

4. עֶקֶר הבית (צורת זכר ל'עקרת הבית')

הוועדה דנה במונח בעקבות פנייה מערוץ 2 לקראת תכנית שעסקה בהשוואת זכויותיו של גבר המשמש 'עקרת בית' לנשים עקרות בית. מתברר שבחוק ובתקנות אין שימוש בצורת הזכר. בו בזמן באה פנייה של דוברת הביטוח הלאומי בעניין זה (כנראה בעקבות פנייה של ערוץ 2).

שאלת הגיונו של הצירוף עֶקֶרַת הַבַּיִת שבפסוק "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה" (תהלים קיג, ט) העסיקה דרשנים, פרשנים ובלשנים. לזו התלבטותם אם עֶקֶרַת היא עקרה שהפכה לאם הבנים או מילה יחידאית במשמעות עיקר, כלומר 'עיקר ומרכז הבית'.

בנוטים לפירוש השני ניסן ברגרין, יהושע בלאו וזאב בן־חיים. בעקבות דיונו של בלאו הקושר את המילה עֶקֶרַת למילה מקבילה בערבית במשמעות עיקר, מרכז, הציע בן־חיים כי צורת היסוד של עֶקֶרַת שבביטוי המקראי היא עֶקֶר.

בדיון בוועדה נאמר שמכיוון שבימינו בוודאי אין לציורף עֶקֶרַת הַבַּיִת דבר עם עֶקֶרָה – יש מקום ללכת בעקבות הבלשנים ולא לגזור את צורת הזכר עֶקֶר, המבליטה (עוד יותר מן עֶקֶרַת) את המשמעות של עקרות.

הוחלט אפוא לאמץ את הצורה עֶקֶר (הבית) ולנקד עֶקֶר בסגול בעי"ן כדי להרחיק מן "עֶקֶר מְשֻׁפָּחַת גֵּר" שבמקרא (ויקרא כה, מז). צורת הריבוי תהיה עֶקְרֵי בית, כרגיל בשמות סגוליים הפותחים בגרוני בסגול ובדומה לצורת הריבוי של הנקבה.

מ' בר-אשר: להכרעתנו הובאו ארבע הצעות למילים חדשות. נפתח בהצעה הַדְתָּה 'הפיכה לדת'.

י' ברויאר: כאמור בדברי הרקע, המונח הדתה כבר משמש. כל הגולש במרשתת ימצאנו, ויתרונו על פני המושג המופר חזרה בתשובה – היותו ניטרלי.

מ' בר-אשר: מאחר שהמושג הדתה הוא בן הזוג של חילון, האם עלתה הצעה במשקל קטול, למשל דתוי?

י' ברויאר: הצעה כזאת לא עלתה.

י' עופר: מן המשקל – משקל הקטלה – משתמעת גרימה: אדם גורם לאדם אחר להפוך דתי. אבל תהליך החזרה בתשובה יכול לנבוע מהאדם עצמו.

ר' גדיש: הדתה או חילון אינם מכוונים לבני אדם דווקא. הכוונה היא בעיקר לתופעה תרבותית.

א' אבנר: איני מסתייג מן המילה הדתה, אבל אינני רוצה שהאקדמיה תהפוך לגוף שנותן הכשרים. המילה נולדה מחוץ לאקדמיה, היא מסתדרת היטב בלעדינו, ואיננו צריכים להתערב.

ד' תלשיר: שמות הפעולה במשקל הקטלה קשורים לפעלים בבניין הפעיל וגזורים מהם. לעומתם המילה הדתה נגזרת מדת ולא מפועל.

מ' בר-אשר: בעקבות הדתה יכול להתחדש הפועל הַדְתָּה.

מ' קדרי: לדעתי המילה הדתה קרובה מדי בצלילה למילה השלילית הרחה.

מ' כסלו: אני מציע שדות במקום הדתה.

ע' אורנן: אנו רגילים לכך שהצורך במילה חדשה מתעורר מקיומה של מילה בשפות אירופה שאין לה מקבילה בעברית. אבל במקרה הזה קשה לחשוב על מושג מקביל

בשפות אירופה. הצורך במילה נבע מן העברית עצמה, ודובריה מצאו לבעיה פתרון. גם אני, כמו האד' אבנר, אינני מבין מדוע צריכה המילה את גושפנקת האקדמיה.

מ' בר־אשר: גושפנקת האקדמיה איננה מפחיתה מערך המילה. קרה לא אחת שהאקדמיה אישרה מילים נוהגות. אני מציע שנצביע.

הצבעה

בעד הֶרְתָּה – 14

נגד – 6

נמנעים – 5

התקבלה המילה הֶרְתָּה.

מ' בר־אשר: שתי הצעות מוצעות ל-modular, module; האחת נגזרת מן השורש פר"ק – פֶּרְקַן וּפְרָקְנִי – והשנייה מהשורש המנוגד רכ"ב – רְכִיבֵן וּרְכִיבָנִי.

י' בלאו: אני חושב שהשורש קל"ט מתאים להבעת הרעיון שדבר קטן יכול להיקלט בדבר גדול יותר.

א' טל: בקליטה יש טמיעה מוחלטת; זה על כל פנים היה הרעיון של קליטת העלייה. ואילו כאן כל רכיב יכול להיפרד מחדש ולשמור על עצמאותו. החשש שלי מפני רכיבן הוא שהציבור לא יבדיל בינו ובין רכיב סתם, מה שעלול להביא להורשת המילה רכיב מפני רכיבן.

ע' אורנן: המושג מודולרי נשמע מושג מודרני, ולעומתו פֶּרְקַן – מיושן. לכן אני מעדיף את רְכִיבֵן הגזור מהמונח החדש יחסית רְכִיב. אינני חושב שיש חשש שרכיבן ידחה את רכיב, השגור כל כך.

ש' אליצור: מודולרי הוא מה שעשוי פרקים פרקים, והשורש פר"ק הוא המתאים ביותר, אבל אינני מבינה מדוע נזקקים לסופית ךֿ. מאחר שהמילה פֶּרְקַן תפוסה לעניינים רבים, אני מציעה את בת זוגה – פֶּרְקָה.

ק' כ"ץ: בוועדה חשבנו שהסופית ךֿ רומזת להיות הדבר חלק ממהו, כמו המילה צורן 'מורפמה'.

א' פורת: שם התואר שייגזר מפרקה יהיה כנראה פרקתי, אבל אני מעדיף דווקא את פרקני.

ש' אליצור: פרקני יכול להיגזר מפרקה כפי שתורני גזור מתורה.

מ' קיסטר: פרקה טובה בעיניי, ואם היא תתקבל שם התואר פרקתי טבעי יותר.

ר' גדיש: ההצעה פרקה עלתה בדיוני הוועדה ונשאה חן בעיני חבריה. היא הועברה לעיון הוועדה לטכנולוגיית המידע. שם לא אהבה והיא נגנזה.

א' שפירא: אחד הנימוקים לרחיית ההצעה היה שמין המילה הלועזית מודול הוא בעברית זכר, ועדיף שגם החלופה העברית תהיה ממין זה. אני מציע את המילה תפריק.

ח' כהן: צורת הרבים של פרקה צריכה להיות פִּרְקוֹת, וקשה לי להניח שהיא אמנם תשמש.

ס' אסלנוב: אני מסכים עם האד' אורנן. רכיבן – לעומת פרקן – מנותק יותר מעולם הטבע וקשור יותר לעולם הטכניקה, ולכן הוא מתאים יותר לשמש במקום מודול.

א' אבנר: אני תומך בהצעה תפריק.

מ' אזר: בסופית ין אני שומע דווקא ריבוי חלקים. גם פרקני וגם רכיבני נשמעים לי דברים מרובי חלקים, לא דברים שאפשר לבנותם מכמה חלקים. דבר מודולרי אפשר להרכיב גם משניים או משלושה חלקים בלבד.

מ' בר-אשר: עלינו להכריע תחילה בין שלושה שורשים: פר"ק, רכ"ב או הצעתו של האד' בלאו קל"ט.

הצבעה

- בעד השורש קל"ט – 1
- בעד השורש פר"ק – 13
- בעד השורש רכ"ב – 10

מ' בר-אשר: התקבל השורש פר"ק. כעת נצביע בין ההצעות פרקן, פרקה ותפריק. אם תתקבל ההצעה תפריק, היא תחזור לדיון בוועדה למילים בשימוש כללי, בהיותה הצעה חדשה שלא נדונה בוועדה.

הצבעה

- בעד פרקן – 16
- בעד פרקה – 5
- בעד תפריק – 4

הוחלט: פרקן (מודול), פרקני (מודולרי).

מ' בר-אשר: אנו נדרשים שוב להצעה תכשיר אל-ריח לדאודורנט.

י' ברויאר: כאמור בדברי הרקע, ההצעה תכשיר אל-ריח נדונה במליאה רעט והוחזרה לוועדה. הוועדה סברה שבמליאה לא הועלו נימוקים כבדי משקל נגד ההצעה ושאין באמתחתה הצעה טובה הימנה, ולכן היא מבקשת מהמליאה לשוב ולשקול את עמדתה.

ד' טלשיר: נדמה לי שעלתה אז הצעה מן השורש בש"ס. אפשר למשל לחשוב על המילה הארמית בשים.

ר' גדיש: נכון, השורש עלה במליאה, אבל יש דאודורנטים שאין להם ריח. תפקיד הדאודורנט למנוע ריח לא נעים ולא להדיף ריח ניחוח, ולכן נדחה השורש הזה. ההצעה אל-ריח היא המדויקת ביותר.

א' אבנר: גם בישיבה הקודמת הבעתי את דעתי שבמקרה הזה אין צורך בחלופה עברית. המילה הלועזית משמשת בפי כול, ואינני חושב שיש בהגייתה קושי מיוחד. אל-ריח הוא תרגום שאיש אינו זקוק לו.

ק' כ"ץ: כדאי שהמילה תיכתב בתיבה אחת, כלומר בלי מקף: אלריח, כמו אלחוט ואלמות.

מ' בר-אשר: אל-מתכת אנו כותבים בשתי תיבות. אם המילה תאושר ותתקבל בציבור, יכתבו כותביה כרצונם.

א' פורת: אני שב ומעלה את הצעתי מפיגון.

הצבעה

בעד (תכשיר) אל-ריח – 17

בעד מפיגון – 4

הוחלט: (תכשיר) אל-ריח (דאודורנט).

מ' בר-אשר: הסוגיה הרביעית והאחרונה העומדת לדיון היא צורת הזכר של עקרת בית. הוועדה מציעה עֶקֶר בית.

י' ברויאר: התופעה של עקר בית הולכת ונפוצה, ולראיה תאטרון הקאמרי מעלה הצגה בשם זה. כאמור בדברי הרקע, המגמה של חברי הוועדה הייתה להרחיק את צורת הזכר מן המילה עֶקֶר שהרי גם עקרת בית אינה נקשרת עם עֶקֶרָה ועם עקרות, לא היום וייתכן שגם לא בלשון המקרא. הפתרון שנמצא הוא הצורה הסגולית עֶקֶר.

א' חזן: חשבתי להציע איש בית, אבל נראה לי שהצעת הוועדה טובה יותר.

א' פורת: אנשים אומרים עקר בית; זה גם שם ההצגה. ואם עקרת היא צורת הנסמך של עקרה, הצורה עקר בית היא גם טבעית וגם טובה. אני בעד הצורה המשמשת.

י' ברויאר: יכול להיות שיש בירול וצורת הנסמך של עקרה היא עקרת ולא עקרת.

א' שורצולד: אף אני בעד עקר בית. הציבור לא יבין את שיקולי הדקרוק הסבוכים, וסביר שהצורה עקר לא תיקלט.

ע' אורנן: צורת הנסמך של עקר יכולה להיות עקר, כמו חדר – חדר.

ד' טלשיר: אי אפשר להתעלם מהקונוטציה השלילית שיש לצורה עקר. אני בעד עקר בית.

א' חזן: אני מסכים עם האד' טלשיר. אם גבר המחליף את רעייתו במשק הבית ייקרא עקר בית, ייתפס הדבר כזלזול או ביקורת.

ח' כהן: אני מצרף את קולי למצדדים בצורה עקר בית. זאת הצורה הטבעית והמתבקשת. השמעתי את ההצעה עקר בית לכמה אנשים שאינם בלשנים וזכיתי לגיחוכים. לא אנחנו יצרנו את הקשר הבעייתי בין עקר בית לעקר. הקשר הזה עולה מהצירוף המקראי עקרת הבית, ואין זה תפקידנו לפתור את הבעיה.

מ' קיסטר: המילה עקרת אינה משמשת מחוץ לצירוף עקרת בית, ולכן הקשר הלשוני בינה ובין עקרה אינו ברור לדוברים. לעומת זאת הקשר בין עקר בית ועקר מידי והתוצאה מגוחכת. כדי להימנע מן הקונוטציה השלילית, עלינו להציע את הצורה עקר, בין שהיא תיקלט ובין שלא.

י' ברויאר: ההצגה נקראת עקר בית במכוון. נותני השם ביקשו בדרך זו לשחק על שתי המשמעויות: מי שמנהל את משק הבית ועקר. אם נלך בעקבותיהם, ניתן ידנו לשם מגוחך למונח שצריך להיות מכובד.

ש' אליצור: החשש שלי שנאשר מונח שעוד אין בו צורך. בתקנות הביטוח הלאומי אפשר למצוא לצורת הזכר פתרון שלא בתחום המינוח אלא בתחום ההגדרה, כגון 'גבר העובד במשק הבית בלבד'. השאלה היא אם הציבור הרחב צריך לצורת הזכר, ואינני בטוחה בזה כלל וכלל.

מ' קיסטר: יוצא מדבריה של הגב' אליצור שאם המונח אינו רווח, אנו מנועים מלעסוק בו, וכשהוא רווח כבר אין טעם לעסוק בו.

מ' בר־אשר: לנוכח דברי הגב' אליצור נצביע תחילה על השאלה אם להסיר את השאלה מסדר היום.

הצבעה

- בעד הסרת הסוגיה מסדר היום – 8
- בעד קביעת צורת זכר לעקרת בית – 15

מ' בר־אשר: אם כן נצביע על שתי האפשרויות: עֶקֶר בית או עֶקֶר בית.

הצבעה

- בעד עֶקֶר בֵּית – 11
- בעד עֶקֶר בֵּית – 12

מ' בר־אשר: בהפרש של קול אחד אני מציע שנחשוב על כך עוד קצת ונצביע שוב באחת הישיבות הקרובות.
 (הערת העורך: בישיבה רצח (להלן, עמ' 100) נקבעה הצורה עֶקֶר בֵּית.)

ד. דקדוק: התעתיק מלועזית לעברית – העיצורים x, θ (דיון חוזר)

מ' בר־אשר: כללי התעתיק מלועזית לעברית נידונו במליאה בשנים האחרונות בשש ישיבות, ומרבית השאלות באו על פתרונן. כמה סעיפים חזרו לוועדת הדקדוק ונידונו מחדש, וכעת המליאה מתבקשת לתת עליהם את דעתה בשנית. הפעם הזאת נעסוק מחדש בתעתיקם של שני הגיים עיצוריים: ההגה x וההגה θ.

ר' גדיש: בשנת תשס"ד בישיבה רעז החליטה המליאה שההגה x יתועתק בכ"ף, למעט בתחילת שמות שכתבתם מושרשת, כגון חרקוב [זיכרונות האקדמיה נ-נג, עמ' 169-170]. בשנת תשס"ה בישיבה רעט החליטה המליאה שההגה θ יתועתק בתי"ו [זיכרונות האקדמיה נ-נג, עמ' 199-201]. כעת באה ועדת הדקדוק ומבקשת מהמליאה כי ההגה x יתועתק בחי"ת וגרש (ח) – למשל ח'רושצ'וב, ח'ואן – למעט בשמות שכתבתם מושרש באות חי"ת, כגון חלם, או באות כ"ף, כגון מינכן, באך. היתרון בחי"ת – לעומת כ"ף – שהיא חד משמעית, ואין הקורא צריך להתלבט בין הגיית כ"ף רפה לדגושה. היתרון בגרש שהוא מבליט את זרותה של המילה ומבהיר לקורא שאין מדובר בחי"ת לועית. תעתיק חי"ת וגרש לציון ההגה x כבר משמש בתעתיק מערבית לעברית. עוד מבקשת הוועדה מן המליאה שההגה θ יתועתק בתי"ו וגרש (ת) – למשל ת'אצ'ר, הית'רו, ת'ור – למעט בשמות ספרדיים בעלי מסורת כתיבה בסמ"ך, כגון סרגוסה וסרוונטס. השינוי מתי"ו לתי"ו וגרש נובע מהחלטת המליאה שההגה θ יתועתק בדל"ת וגרש, החלטה הסותרת כלל יסוד בכללי התעתיק ולפיו התעתיק מלועזית לעברית מבוסס על ההגייה בעברית בת ימינו ועל מימושה באותיות העבריות. הגיים זרים שאין

להם מקבילות במערכת ההגה העברית, מתועתקים בסימני ההגיים המצויים, הקרובים במבטאם למבטא ההגיים הזרים. מאחר שהכלל נפרץ בתעתיק ההגה δ , חשבה הוועדה כי ראוי לקרב את תעתיק שני ההגיים δ ו- θ , המופרים לדוברי העברית מן האנגלית, על ידי הוספת הגרש גם לתעתיק θ .

ש' פרידמן: באיזו רמה של תעתיק מדובר?

ר' גדיש: התעתיק מלועזית לעברית מיועד לשמות אנשים ומקומות, אבל לא מדובר בו על רמות שונות, בוודאי לא בעיצורים.

י' בלאו: ראוי שהתעתיק המדעי יהיה שונה מהתעתיק המיועד לעיתונים ולשמות רחובות.

מ' בר-אשר: אנו מדברים עתה על תעתיק לעברית הכללית. אם יושב ראש ועדת הדקדוק סבור כי ראוי לקבוע גם תעתיק מדעי, יכולה ועדת הדקדוק לדון בכך.

ש' פרידמן: אולי כדאי לשקול מחדש את סימן הרפיון מעל האות במקום הגרש. נכון שהגרש נגיש מאוד במקלדת העברית וסימן הרפה לא, אבל בתחום הזה מחדשים כל הזמן, ואם תקבל האקדמיה החלטה הכוללת את סימן הרפה, עשויה ההחלטה להשפיע על מעצבי המקלדות.

ד' טלשיר: לפי ההצעה, השם Theodor ייכתב ת'אודור. אני מכיר גם אנשים הכותבים את השם הזה בטי"ת.

ח' כהן: כדאי להזכיר בכלל גם כתיבים מושרשים כמו רוטשילד. אנו גיללים לכתוב את השם בטי"ת, ובמקור יש כאן (Rothschild) th.

י' בלאו: מקור השם רוטשילד בגרמנית. Roth פירושו 'אדום'. בגרמנית הייתה תקופה שכתבו ב-th את מה שהיום נכתב ב-t, למשל שם הצבע Rot. הכתיב ב-th נשאר רק בשמות פרטיים, כמו בשמות Goethe או Barth, אבל אין הבדל בהגייה הגרמנית בין t ל-th; גם th נהגה t.

מ' בר-אשר: צאצאי הבלשן הגרמני היהודי הגדול כותבים את שם משפחתם בטי"ת: ברט. אני מציע שנעבור להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד הצעת הוועדה שההגה x יתועתק בחי"ת וגרש (ח'), למעט בשמות שכתובם מושרש בחי"ת או בכ"ף – רוב גדול.

בעד הצעת הוועדה שההגה θ יתועתק בתי"ו וגרש, למעט כתיבים מושרשים בסמ"ך בשמות ספרדיים – רוב גדול.

הוחלט כי ההגה [x] יתועתק ח', כגון ח'רושצ'וב (Хрущёв), ח'ואן (Juan), ח'אריס (Χάρις), למעט בשמות שכתובים מושרש באות ח"ת, כגון ח'רקוב, או באות כ"ף, כגון מינכן.

ההגה [θ] יתועתק ת', כגון הית'רו (Heathrow), ת'אצ'ר (Thatcher), ת'סלוניקי (Θεσσαλονίκη), ת'ור (θor), למעט כתיבים מושרשים בסמ"ך של שמות ספרדיים, כגון סרגוסה (Zaragoza), סרוונטס (Cervantes).

מ' בר-אשר: בעוד כרבע שעה יחל פה ערב העיון לכבוד רוברט אסרף, והוא יתעטר בתואר עמית כבוד של האקדמיה. לפיכך סעיפי התעתיק האחרים הממתינים לאישורנו – כמה השלמות בתעתיק התנועות והדו-תנועות – יחכו לשיבת המליאה הבאה. אני נועל את הישיבה ומזמין את כל המשתתפים להישאר לערב העיון.

נספח

אישי הנשיא,

בעיתון "הארץ" מיום שישי, כ"ו במרחשוון (17 בנובמבר 2006), פרסם חברנו יוסף יהלום מאמר המבקר את הכללים שקבעה האקדמיה לתעתיק שמות ערביים בשלטי דרכים. לטענתו חדורים חברי האקדמיה "מנטליות חדשה" הסבורה ש"מה שלא נעשה בעצמנו ובמהירות לא ייעשה לעולם". והדבר תמוה. הנדרשים אנו למנטליות אחרת המניחה לדורות הבאים לקבוע את הדברים הראויים להיקבע בימינו? תן דעתך: אנו עוסקים בשלטים הנחוצים לנהיגים בכבישים, לא בהלכות לימות המשיח. קובל אני על שביקש לנטוע בלב הקורא את ההרגשה שהחלטה בדבר התעתיק ננקטה בחיפזון. ולא היא. הדיונים בתעתיקים השונים התחילו עוד בשנות השמונים ולא נסתיימו עדיין. ההמלצות בדבר התעתיקים בשלטי דרכים הן חלק מדיונים כוללים בעניין הסבוך ומרובה הפנים הזה.

המחבר מלין על הסופרים והיוצרים חברי האקדמיה ש"לא תמיד מוצאים את הזמן ואת החפץ להשתתף בדיוניה". אמירה כללית זו רחוקה מדיוק. בישיבותיה הרבות של המליאה נכחו יוצרים רבים ותרמו תרומה נכבדה לדיונים. האם מבקש המחבר לומר שהם, הסופרים היוצרים, היו מונעים את ההחלטה ומביאים לידי אימוץ החלטה קרובה יותר ללב? ההפרדה שעשה בין קבוצה זו ובין "חברי האקדמיה הבלשנים" היא מלאכותית. היא נועדה להציג את ההחלטה באור "מקצועי" חסר רגש וחסר זיקה אל המסורת היהודית. וזו, במחילה, הצגה המסלפת את דמותו של ציבור אנשים שבהגדרתם קרובים הם לאותה מסורת לשון יהודית וחרדים לביטוייה בחיים המודרניים.

איני כותב דברים אלו להתנגד לדעותיו של פרופ' יהלום בדבר דרכי התעתיק, אפילו מקצת דבריו מיוסדים על השערות הנראות רחוקות לרבים. ודאי יש דרכים אחרות להציע את השמות הערביים בשלטי הדרכים, וכבר הביעו חברים את עמדתם בישיבות המליאה בצורה מכובדת. הם עשו כמיטב יכולתם להציגה בתוך המליאה ולשכנע

את חבריה בצדקתה. ואולם תמה אני על פניית פרופ' יהלום אל העיתונות לקבול על החלטת הרוב המחייבת את הכלל. וכן תמה אני על הצגת חברי המוסד באור האמור. אחזיק לך טובה אם תמסור את תוכן דבריי אלה לפרופסור יהלום.
ברכתי נתונה לך,
אברהם טל